

CRÒNICA DE LA BIBLIOTECA BALMES

Criteri que seguim

Seguirem en aquesta crònica el mètode establert l'any passat, parlant només de les coses verament importants esdevingudes en la BIBLIOTECA BALMES, dels projectes que portem entre mans, i dels plans de pròxima realització. La crònica, doncs, serà estrictament el que diu la paraula, una sumària recensió de fets.

Hem dubtat molt si fóra convenient reproduir aquí judicis que s'han publicat, sobretot en revistes i diaris estrangers, sobre la nostra institució. No falta qui ens ho ha demanat amb raons ben fundades. Sense formular per ara un propòsit definitiu en cap sentit, no ens determinem encara de fer-ho, si més no, perquè creiem molt sanitària la sobrietat i fins l'austeritat en aquest punt. No sembla gaire sòlid ni edificant l'èmfasi que impera en la nostra cultura, i encara el judicariem més impropri de la ciència religiosa, de la qual voldríem ésser humils servidors. Déu ens lliuri, però, de bescantar a qui pensi d'altra manera, ni d'emprar un to d'afectació moral, inoportú i reprovable sempre.

També se'ns ha demanat que publiquéssim judicis de les obres que s'escriuen. Contestarem amb el programa publicat l'any passat. La crítica bibliogràfica, en una publicació com la nostra, no la comprenem sinó dins un mètode científic que sigui verament educador, com el que allí proposàvem de butlletins sinòptics, especialitzats en cada ciència religiosa. No essent això possible per ara, tampoc ens decidim a notes escadusseres, escrites sovint per raons extracientífiques.

El primer volum d'ANALECTA SACRA TARRACONENSIA

Grat sia a Déu poguérem complir la nostra promesa de presentar el primer volum d'ANALECTA SACRA TARRACONENSIA, que fou el de 1925, en la festa patronal de la Mare de Déu de Montserrat. Fou una vertadera meravella que en dos mesos pogués ésser compostat i tirat un volum en foli de 550 planes en diferents llengües. La presentació tipogràfica és pulquèrrima, i el seu contingut ha merescut molt significatives lloances dels homes de ciència de la nostra terra i de l'estranger. Les millors revistes de ciències eclesiàstiques i de cultura catòlica han acceptat el canvi; alguns dels principals escriptors han volgut honorarnos amb la seva col·laboració, com ho demostra el present volum. Però res no ens ha donat tant de consol com les cartes benigneïssimes dels nostres Prelats, i

sobretot, la següent lletra pontificia que, en senyal de profund agraiment, publicuem en facsímil:

DAL VATICANO, 22 Giugno 1925.

N° 43355.
 DA CITARSI NELLA RISPOSTA

Rev.mo e Chiar.mo Padre,

Compio il gradito incarico di significare alla P.V.Rev.ma che il Santo Padre si è degnato di accogliere benevolmente l'omaggio che Ella ha voluto farGli del bello e importante volume I° degli "Analec- ta Sacra Tarraconensis".

L'augusto Pontefice La ringrazia di questo attestato di filiale devozione, ed in auspicio di celesti favori imparte di cuore, a V.R.e ai suoi dotti collaboratori l'Apostolica Benedizione.

Profitto volentieri dell'occasione per riaffermarmi con sincera stima

 Al Rev.mo P.IGNAZIO CASANOVAS S.J.
 Biblioteca Balma
 Duran I Bas 11

Della P.V.Rev.ma
 aff.mo nel Signore

A. C. S. S. S.

BARCELONA

Obres Completes de Balmes

Dèiem l'any passat que aquestes obres del nostre autor titular eren el primer ideal que se'ns havia presentat com empresa editorial digna de la Biblioteca, i que estava a punt d'ésser una realitat. Avui podem dir que aquesta realitat és cosa totalment acabada. Els prospectes arreu escampats a començaments de 1925 donaven la llista de 33 volums, i prometien als subscriptors l'entrega de dos cada mes. Tant per la dificultat de la cosa, com per l'exemple de tantes promeses incomplertes en obres d'aquesta mena — algun periòdic esmentà la lentitud o eclipsi amb què surten anys ha les Obres Completes de Menéndez i Pelayo — pocs eren els qui es refiaven de les nostres ofertes, i creien que ens enganyava el bon desig. Els fets han vingut a vèncer totes les maliances, i a superar fins els nostres plans més optimistes. Efectivament, des del mes d'abril de 1925, que era el temps prefixat per començar el repartiment, invariablement s'han enviat als subscriptors els dos volums mensuals, amb una puntualitat que ha admirat a tota la premsa, i sempre ens ha quedat encara la reserva d'alguns volums impresos que esperaven el seu torn. En el mes de març l'edició balmesiana ha quedat llesta totalment, fora del volum 33, que per ésser d'índex, té d'ésser elaborat damunt dels volums impresos. Donem gràcies a Déu d'haver pogut realitzar un esforç, que ara ens sembla encara més extraordinari que quan el començàrem.

No menys notable ha estat la perfecció del treball. Tothom ha lloat a desdir la bellesa dels volums, la pulcritud tipogràfica, la sobrietat i justesa crítica dels pròlegs i notes que il·lustren aquesta edició. El que ningú no ha dit, perquè no surt al públic sinó en els seus efectes, és el treball i esment extraordinari que es posa en la correcció del text. Demés d'haver estat aquest prèviament preparat segons l'edició típica de cada escrit balmesià, la correcció de proves ha estat repetida tantes vegades com ha calgut per tenir una estampació correctíssima, i són alguns els fulls tirats que s'han repetit només per esmenar una errada. No ens podem vanter de presentar una edició sense cap falla, perquè això és moralment impossible, i més en una obra de tants volums, feta amb tanta rapidesa; però sí creiem poder afirmar que guanya en perfecció la major part dels llibres que surten de les nostres impremtes, i que pot posar-se al costat de les bones edicions estrangeres.

Si volíem recollir aquí un florilegi dels elogis que ens ha donat abundantment la premsa, tant d'Espanya com de l'estranger, i de les felicitacions, més consoladores encara, que ens han arribat per cartes particulars, tindríem tasca ben llarga. Sigui'ns permès agrair públicament les benediccions que hem rebut de gairebé tots els Cardenals, Arquebisbes i Bisbes d'Espanya, i d'alguns de fora, i sobretot besar el peu del Sant Pare Pius XI per haver volgut acceptar la dedicatòria d'aquesta edició, que anirà estampada davant del primer volum. Donarem aquí els documents relatius a aquesta gràcia extraordinària.

Quan estàvem en la preparació immediata de la nostra edició, pel mes de novembre de 1924, aprofitant l'anada a Roma de l'Emm. senyor Cardenal Francesc Vidal i Barraquer, determinàrem fer ofrena anticipada al Papa de la nostra obra, suplicant-li que volgués permetre que fos a Ell dedicada.

Heus aquí les *preces* que vàrem confiar a les mans del senyor Cardenal:

Beatissime Pater.

Infrascriptus Director *Bibliothecae Balmes* Barcinonensis, ad Sanctitatis Vestrae pedes humiliter provolutus, exponit:

Anno 1923 constituta est Barcinone bibliotheca publica, studiis religionis speciatim promovendis ac scriptoribus ecclesiasticis educandis omnino dicata, in qua omnia subsidia litteraria, quae quidem desiderari possunt, magnis dispendiis congeruntur. In ea praeterea conferentiae, quas vocant, de variis scientiis ad religionem spectantibus publice habentur, itemque mens est et consilium, tum ephemerides sub titulo *Analecta Sacra Tarraconensia* propediem edendi, tum etiam libros hodiernis necessitatibus accomodatos.

Huic bibliothecae, quae quidem membrum est Pii Operis *Foment de Pietat Catalana* ab Apostolica Sede approbati, ac praeclaris numeribus spiritualibus ditati, nomen indidimus *Biblioteca Balmes*, in honorem huius viri praeclarissimi, qui decus est et Religionis et Patriae. Inde est quod prima nostra studia ac curas omnes in *Opera integra* tanti Doctoris edenda impendamus; quod quidem nec umquam factum est, et magni momenti ad Religionem per Hispaniam et Americam propugnandam fore speramus. Opus siquidem erit insigne, tum mole, quae triginta duobus voluminibus continebitur, tum praesertim doctrina solide ac perspicue declarata.

Hoc igitur erat in votis, ut hoc monumentum, in honorem magni nostri Doctoris excitatum, Sanctitati Vestrae dedicarem, inscriptione, quam adiungimus, in fronte operis impressa, idemque autographo Sanctitatis Vestrae, quo Opera Balmesiana commendarentur, decorarem. Huius honoris, nisi noster nos amor fallit, Balmes dignissimum jure merito iudicamus, tum quod praeclaris scriptis Religionem Catholicam per totam Europam promovit, tum praesertim quod postremo suo opere, quod *Pio IX* inscribitur, famam, dignitatem, sapientiamque illius Pontificis vindicavit, in se convertens tela inimicorum tam acuta ac venenata, ut omnino verisimile videatur, eius maturissimae mortis hanc fuisse causam praecipuam.

Certe nihil habuit antiquius pientissimus noster Doctor, quam ut se suaque omnia iudicio et arbitrio Sedis Apostolicae manciparet. Quod quum omnia facta et dicta declarant, tum vel maxime sequentes litterae autographae a me nuper repertae, quibus opus suum maximum Gregorio XVI dicavit.

“Beatissime Pater. — Cum ex Evangelio didicerim illum spargere qui cum Jesu non colligit, id in votis semper habui, ut a doctrina Ecclesiae super petram apostolicam a Domino stabilitae nulla umquam ratione dividerer. Quapropter probe noscens id mortalibus frequenter evenire, ut dum veritatem assequutos esse sibi blandiuntur, in errorem misere labantur, ac vanitatibus et insanis falsis turpiter caecutiant, recte me facturum existimavi, si exemplar operis cui titulus *Protestantismus comparatus Catholicismo in ordine ad politiam europeam*, hispano et gallico sermone a me nuper editi, Vestrae Sanctitati offerrem, cum in devotissimi et obsequentissimi animi signum, tum vel maxime, ut si quid corrigendum vel penitus delen-

dum Sedi Apostolicae visum fuerit, id praestare quamprimum possim. — Te igitur humiliter deprecor, Beatissime Pater, ut munusculum hoc quantumlibet tenue benigne excipias, ac, si eraverim, quod facillime in tanta rerum varietate evenire potuit, me ad viam veritatis reducere digneris. Nec enim is sum, Beatissime Pater, qui Ecclesiam non audiens, ethnicus et publicanus haberi velim, aut qui ab eo grege, cui Pastor a Domino Jesuchristo constitutus es, vel brevissimo temporis spatio separari non horream. — Matriti die 31 Maji anno 1844. — Ad Vestrae Sanctitatis pedes provolutus. — Jacobus Balmes, Presbyter.”

Quae dum iucundissime commemoramus, nos item omniaque nostra Sanctitati Vestrae mancipamus.

Et Deus, etc.

Ad Vestrae Sanctitatis pedes provolutus.

IGNATIUS CASANOVAS, S. J.
Director *Biblioteca Balmes*

Barcinone, 5 Novembris 1924.

Hem d'agraïr amb tota l'ànima al nostre senyor Cardenal l'amor i eficàcia amb què posà el nostre memorial en mans del Sant Pare, qui tot seguit prometé una contesta. La feina extraordinària de l'any sant i altres dificultats retardaren l'acompliment d'aquesta gràcia; però *a posteriori* s'ha vist que tot fou portat per Nostre Senyor amb una providència amorosíssima, ja que la carta pontificia vingué en el moment més oportú per consolar-nos i ajudar-nos en totes les nostres empreses, feixugues i plenes de dificultats, i era més plena i encoratjadora que no hauriem gosat demanar. Aquí l'estampem amb el testimoni més ferm de la nostra adhesió a la Santa Església i al seu Cap visible, i del nostre amor abnegat fins a la immolació.

SEGRETERIA DI STATO
di Sua Santità

N.º 47107

Dal Vaticano, 9 Ottobre 1925

Rev.mo Padre,

Fu lodevole idea quella di pubblicare in una nuova edizione critica, le opere complete di Giacomo Balmes, e il Santo Padre che ne ha accettato con piacere la dedica, si rallegra dell'ottima impresa e dei primi quattordici volumi offertiGli in omaggio, in cui l'accuratezza

dello studio e dell'indagine si segnalano al pari che la eleganza inusitata della veste tipografica.

Giacomo Balmes, purissima gloria della Chiesa Romana e della Spagna cattolica, è indubbiamente un insigne luminare dell'apologetica cristiana contro gli errori dei nostri tempi. Segnalatissimo per vastità di coltura e per chiarezza mirabile di genio filosofico, egli seppe mettere in luce, nella forma più adatta e con rara perspicuità e chiarezza di stile, i tesori della dottrina cattolica a folgorare le eresie dei nostri tempi, principalmente nel campo sociale e politico.

Ma lo zelo della causa cattolica e della difesa della fede, lo rese infaticabile nel suo lavoro; e lottò da titano contro il protestantesimo colla sua opera "El protestantismo", contro l'incredulità, il naturalismo, lo scetticismo coi suoi molteplici scritti filosofici ispirati alla dottrina dell'Angelico Dottore, colle sue svariate trattazioni apologetiche, con le numerose pubblicazioni periodiche da lui fondate e sostenute con straordinario ardore, e non senza spirito di sacrificio.

Reca meraviglia come in brevissimo spazio di vita — chè egli ebbe salute cagionevole e morì all'immatura età di soli 38 anni — abbia potuto comporre tante opere quante verranno alla luce nei 33 volumi occorrenti alla loro pubblicazione.

Veramente può di lui repetersi il detto della sapienza: "Consummatus in brevi, explevit tempora multa", e poichè alla sua infaticabile operosità di apostolato sociale e religioso, egli sempre congiunse un'austerità di vita specchiatissima sacerdotale, così è davvero provvido e salutare che si sia pensato a rinnovare il ricordo, e render facile la conoscenza della sua opera grande e meritoria.

Il Santo Padre, mentre pertanto ringrazia di nuovo dell'omaggio e si congratula con V. S. e con quanti cooperano alla bella iniziativa della "Biblioteca Balmes", a tutti invia di cuore, come testimonianza del suo sovrano compiacimento, l'Apostolica Benedizione.

Io poi valendomi della circostanza, mi pregio rafferarmi con sensi di distinta e sincera stima

della P. V. Rev.ma
Affmo. nel Signore

P. C. GASPARRI

Rev.mo Padre
PADRE IGNAZIO CASANOVAS, S. J.
Direttore Biblioteca Balmes
Barcelona

La inscripció dedicatòria, acceptada pel Papa, que va davant del primer volum de les *Obres Completes de Balmes* és la següent:

PIO · XI
 PONTIFICI · MAXIMO
 OPERA · INTEGRA
 IACOBI · BALMES
 RELIGIONIS · ECCLESIAEQVE · CATHOLICAE
 PROPVGNATORIS · EXIMII
 PIO · IX
 LAVDANDO · ET · VINDICANDO
 VITAM · CVM · FAMA · DEVOVENTIS
 NVNC · PRIMVM · AD · CRITICES · NORMAS · EXACTA
 BIBLIOTHECA · BALMESIANA
 BARCINONENSIS
 OFFERT · DICAT
 PIGNVS · AMORIS · AETERNI
 SACRO · RECVRRENTE · ANNO · IVBILAEI
 MCMXXV

Conferències culturals de primavera

Passada la festa patronal de la Mare de Déu de Montserrat, celebrada el 27 d'abril amb Missa de Comunió al Palau Episcopal i vetllada a la Biblioteca, s'obrí, com sempre, un cicle de conferències, dedicades aquest any a Balmes, per celebrar la publicació de les seves *Obres completes*. El pla era estudiar el nostre escriptor en tots els seus caires, i per això va ésser encapçalat el programa amb el següent títol: *Significació i transcendència cultural de Balmes*. Calia buscar en cada ram homes especialitzats en la matèria i ensem ben conegedors de Balmes. Creiem haver assolit una i altra cosa, com ho demostrarà la següent recensió de cada conferència.

El dia 29 d'abril el Dr. Jaume Collell havia de tenir la primera, exposant el tema *Balmes i el seu temps*. Una descripció viva i subtil de les circumstàncies religioses, culturals, socials i polítiques en què visqué Balmes, havia d'ajudar molt a comprendre el seu valor; i ningú no estava en condicions millors per pintar-nos aquella època, que el canonge Collell, el qual, si no la visqué de ple, en tocà totes les conseqüències, i conegué els seus homes més representatius. Dis-sortadament una malaltia de darrera hora li féu impossible la realització del seu propòsit, que refermà en una lletra dirigida al Director de la Biblioteca i que fou per aquest llegida davant l'auditori selectíssim que omplia de gom a gom les dues sales.

No era del cas defraudar la concurrència de tot present espiritual. El P. Casanovas tenia per tema del darrer dia *Balmes i l'apologètica vuitcentista*, i com sia que l'hagués distribuït en dues parts, una que exposava les circumstàncies històriques, altra que estudiava el mèrit intrinsec de l'apologètica balmesiana, desglossà la primera part, que tenia certa retirança amb el tema del Dr. Collell, i la llegí en aquesta primera vetllada. Estudià, primerament, l'apologètica francesa, la que donava el to a tota aquella època religiosa, que volia ésser de restauració i concòrdia. Arrenglerà els homes, en gran part seglars, i escati els seus mèrits, trobant una apologètica mancada de ciència, filosòfica i teològica, corcada de tradicionalisme i afeblida per l'esteticisme romàntic, encara que plena de bona voluntat i d'un fervor gairebé de neòfit. Vingué, després, a Espanya, on no hi havia sinó les romanalles de l'apologètica setcentista, endarrerida cinquanta anys, malhumorada, despectiva de tot lo nou, aliada íntimament amb la política. Finalment estudià l'estat particular de l'apologètica a Catalunya, on trobà tot un esbart de joves ardits i fervorosos, deixebles de l'escola francesa, que tenien les mateixes virtuts i els mateixos defectes dels seus mestres: eren gairebé tots seglars, sense formació filosòfica i teològica, afiliats al tradicionalisme, i tocats del mal del segle, que era el romanticisme. Allò era el testament de la Universitat de Cervera, que traspassava la seva herència a la nova Universitat de Barcelona, renadiua i plena d'aspiracions a la llibertat. Balmes arribà a l'hora justa que aquella joventut anava a fer-se la directora cultural del nostre poble, i per la força pròpia de les coses, prengué ell l'imperi de tot el camp religiós. Hora més providencial no podia triar-se.

El dia primer de maig tocava la segona conferència amb el tema *Balmes i la filosofia a Catalunya*, i es presentava a esplanar-lo el Dr. Jaume Serra i Huntez, professor de filosofia de la Universitat de Barcelona, especialitzat com ningú en l'estudi de la nostra filosofia vuitcentista, que prengué per matèria del seu discurs d'ingrés a la Acadèmia de Bones Lletres. La docta dissertació del Dr. Serra, millor diríem, aquella lliçó sàvia i ben madurada, dita amb precisió i equilibri de mestre, anà seguint totes les tendències sensualistes, psicològiques, criticistes i tradicionalistes que desorientaven la filosofia europea, deixant-la sense metafísica, per venir a analitzar el que era la filosofia renaixent de Catalunya, i el que Balmes va portar de valor nacional i de valor universal. Baldament el to de la conferència fos principalment històric, no van faltar-hi judicis crítics sobre l'exemplaritat del sistema balmesià, contraposat amb altres sistemes de restauració filosòfica-cristiana. Res no mancà del que hom pot desitjar en una dissertació sàvia: mètode, justesa, claredat, dicció impecable.

Balmes i les qüestions socials. Aquest era el tema tercer, que s'escaigué en el dia 6 de maig, i fou esplanat per don Guillem Graell, secretari del Foment del Treball Nacional. El senyor Graell personifica aquesta gloriosa institució, i la institució personifica tota la història social de Catalunya des del temps de Balmes, que la veié néixer en la seva primera forma, i fou un dels seus primers i més autoritzats membres i consellers. Ningú no coneix com el senyor Graell les nostres primeres lluites socials, que Balmes va presenciar, i cuidà d'orientar amb escrits plens de la més profunda ciència social, i del seny i previsió més característics de la nostra gent, i que encara avui conserven tota la seva eficàcia i actualitat. La indústria i comerç català deuen a Balmes molt més del que es pensa, com ho prova el volum 13 de les seves *Obrcs completes*, titulat *De Catalunya*, i la sociologia moderna encara pot anar a aprendre en el volum 11, *Estudios*

sociales, quin és el vertader bé social i els mitjans d'assolir-lo. La figura venerable del senyor Graell, que volgué llegir ell mateix la conferència, afegia dignitat als conceptes tan ben destriats.

El dia 8 de maig tinguérem el tema de la quarta conferència, *Balmes i la política espanyola*, i el conferenciant fou don Jaume Raventós, ben preparat per aquesta tasca, per la col·laboració llarga, intel·ligent i amorosa que ha posat en la publicació de les *Obres completes*. Balmes va ésser home de ciència i d'acció política amb una competència i equilibri que es veuen clares vegades. Com home de ciència política anà, com sempre, als principis essencials, desplegant una teoria que podríem anomenar *Política fonamental*. Aquest cos de doctrina no ens el dona estructurat en un llibre, sinó escampat en les seves obres. Com home d'acció anà sempre a les realitats, als problemes vius plantejats en la turbulenta vida nacional del seu temps, decantada en gran part del centre de gravetat de l'antic sistema, i esquinqada per guerres morals i cruentíssimes. Seleccionar d'aquest caos els vertaders elements nacionals, harmonitzar-los, i portar-los a la direcció de la societat contra les dificultats infinites amb què les passions humanes li barraven el pas, heus ací la tasca hercúlea que Balmes es va proposar. En dos anys va somoure tots els esperits, va fer-se director de la gent més recta d'un i altre cantó, sovint va imposar-se als seus mateixos enemics, va estar a punt d'assolir el seu ideal, i si aquest va fallar, no fou certament per defecte de la seva part, sinó perquè va tenir contra seu el militarisme, les intrigues palatines i la vergonyosa influència internacional. El senyor Raventós va donar-nos una bella síntesi d'aquestes gestes extraordinàries.

La cinquena conferència fou el dia 11 de maig sobre el tema *Balmes i la literatura romàntica*. Per dret propi indiscutible aquest tema pertanyia al Dr. Antoni Rubió i Lluch, hereu per naturalesa i per vocació del nostre romanticisme literari i de la seva crítica, i mestre universal de totes les noves generacions. El Balmes literari té un interès biogràfic més que un valor exemplar; però donà ocasió oportuníssima a què el doctor Rubió ens fes una síntesi sòlida, lluminosa i viva del romanticisme en general, de les seves tendències múltiples i molt divergents, i particularment de l'escola catalana, mare legítima del nostre renaixement. Tant els conservadors d'aquesta escola, els únics que arrelaren fonament, — Piferrer, Quadrado, Milà, Rubió i Ors —, com els revolucionaris, gairebé tots expatriats i estèrils per la nostra vida literària, eren evocats a la nostra intel·ligència i fins al nostre sentiment, per una paraula lluminosa de pensament i tremolosa d'emoció, que dominava completament els esperits.

Hom endevinava que allò era la flor d'un curs de literatura romàntica catalana, que viu dintre l'ànima del Dr. Rubió, que esclata en llambregades cada vegada que l'ocasió obre la porta, i que fóra potser el fruit més sucós d'una vida llarga d'estudi i de professorat. Déu li dó vida, salut i forces per fer aquesta tasca tan meritòria.

La sisena i darrera conferència s'escaigué el dia 13 de maig sobre el tema *Balmes i l'apologètica vuitcentista*, encomanada al P. Ignasi Casanovas. Descartada la part històrica, llegida, com hem dit, en la primera conferència, entrà de ple en la part crítica. El concepte d'apologista és el més essencial de tots els que atribuïm a Balmes. Ell és sempre un defensor de la religió, no sols pel fi a què ordena totes les seves coses, sinó per l'estructura interna dels seus coneixements, ja que busca sempre el punt de contacte de totes les veritats amb la idea religiosa. No té cap dels defectes que taraven l'apologètica del seu temps, malgrat fos un

devot de tots els homes que la galejaven. No és un sentimental, no és un esteticista, no és un tradicionalista, no és un conservador que només ordena la religió a l'ordre social; sinó que és un vertader científic. La seva apologetica es funda en la teologia, en la filosofia i en l'estudi dels fets històrics: en aquests tres punts ningú no li passa davant i potser ell passa davant de tots. Per això l'apologetica balmesiana no s'ha envellit, i avui conserva la mateixa força del primer dia; per això Balmes en el seu temps va ésser una figura solitària, separada dels altres, no per aïllament, sinó per la seva alçària. El conferenciant acabà la seva tasca vindicant l'apologetica balmesiana de l'acusació d'escepticisme transcendentall lençada per En Bonilla i San Martín. Tant per la naturalesa del pensament filosòfic i teològic de Balmes, com pels mateixos textos citats per l'acusador, truncats i mal entesos, és evidentment injusta l'acusació.

Aquestes conferències tingueren un èxit extraordinari. El concurs fou sempre complet i selectíssim; l'atenció, fina, intelligent i devota; sobretot, és evident la pujada que ha tingut en l'opinió il·lustrada el nom i prestigi de Balmes.

Ampliació del casal

El dia 18 de gener de 1926 fou constituïda una societat anònima que porta el nom de BALMES, S. A., propietària de la casa núm. 9 del carrer de Duran i Bas, contigua al casal del FOMENT. L'àrea de la nova finca és d'uns 30.000 pams, que sumats als 11.000 de la casa antiga fan un total de 41.000. Perquè els nostres lectors puguin fer-se cabal de tot el conjunt, donem el plànol total (figura 1). Contemplant la planta d'aquestes dues cases, hom veu com és possible d'harmonitzar-les de tal manera que s'amplifiquin totes les nostres dependències, sense necessitat de tenir locals llogats fora de casa, com s'esdevé actualment. Concretant-nos a la BIBLIOTECA, donem aquí un croquis del desplegament que pot pendre completant les sales al voltant del pati central (figura 2).

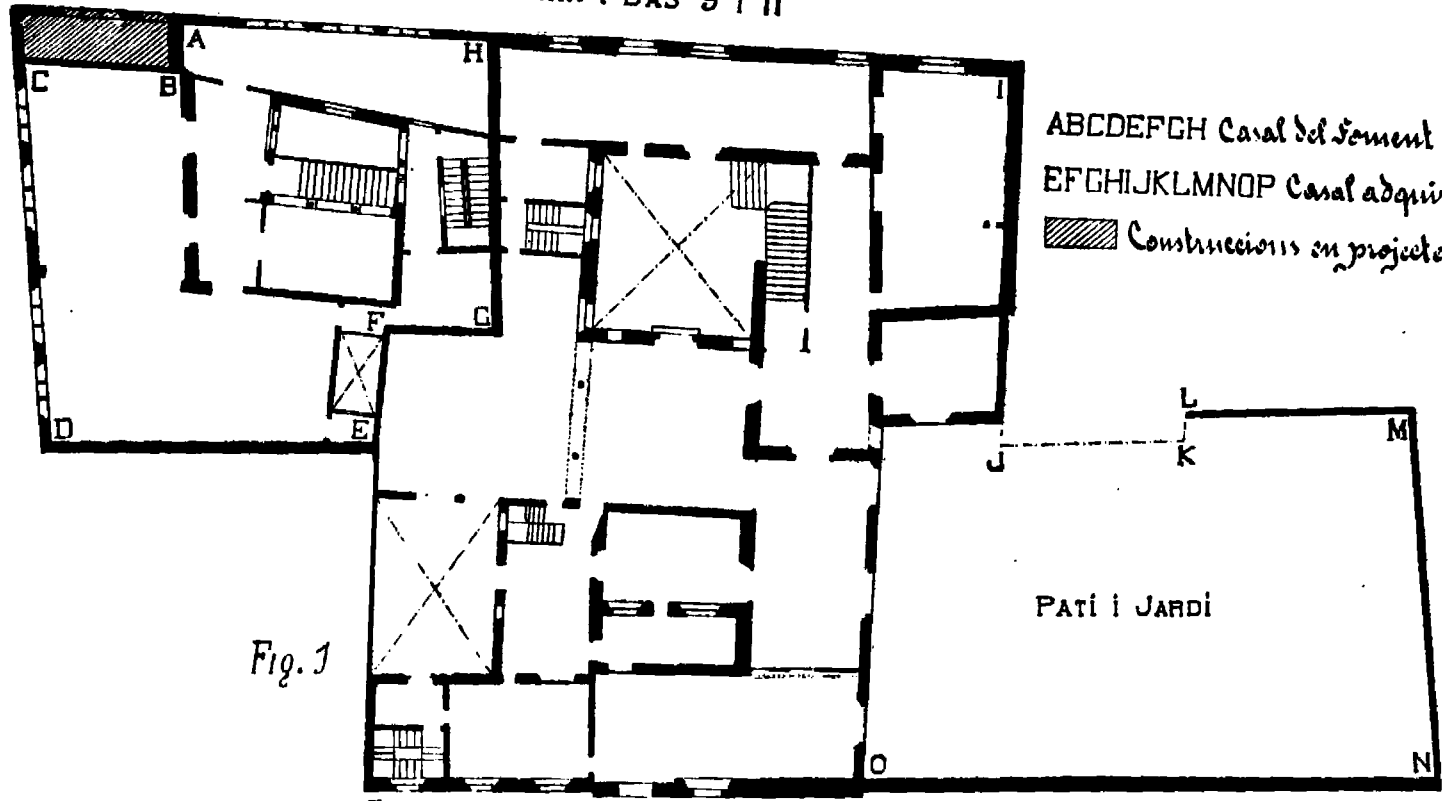
Ampliació de la biblioteca

Quan va inaugurar-se la Biblioteca el dia 27 d'abril de 1923, només tenia prestatges la sala de lectura, i encara no eren plens de bon tros. L'any 1924 ja no quedava lloc, i ha estat necessari fer noves estanteries. Aquestes cobreixen ara la segona sala, perpendicular a la sala de lectura, en una extensió de 15 metres, amb 14 lleixes en cada armari, que donen un desplegament lineal de 210 metres, i cabuda aproximada d'uns 5.000 volums. Aviat convindrà habilitar una tercera sala, perquè tant la primera com la segona són gairebé curulles. L'ampliació actual ha permès treure dels dipòsits la nostra rica col·lecció de llibres de pietat catalana, la primera, creiem, i la més ben nodrida, fonament indispensable per quan s'escrigui la història de la nostra pietat. Déu ens envii una ploma ben preparada per aquesta tasca difícil i fructuosa.

Catalogació de la biblioteca

Queda gairebé enllestida aquesta feina feixugosa. D'ací endavant cada llibre tindrà ja la seva ubicació definitiva, i serà fàcil trobar-lo consultant el doble catàleg d'autors i de matèries.

CARRER DE DURAN I BAS 9 i II

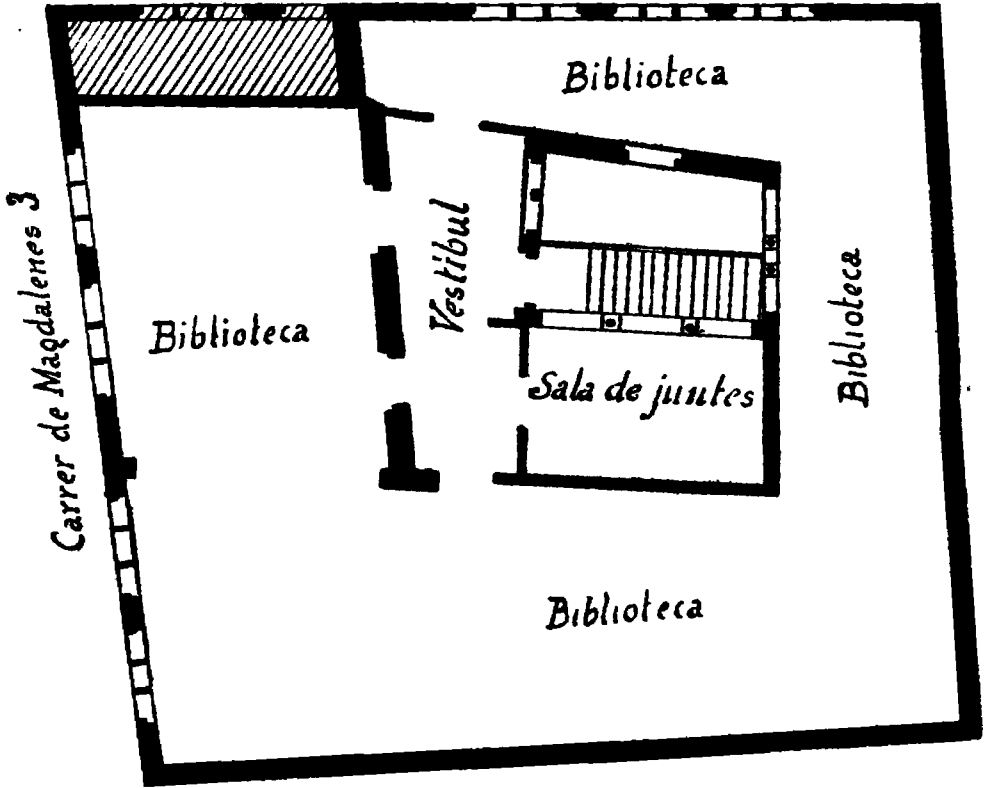

ABCDEFGH Casal del Soment
EFGHIJKLMNOP Casal adquirit
▨ Construccions en projecte

Fig. 1

CARRER DE MONTSIÓ

Carrer de Duran i Bas 11

F. q. 2

Reconstrucció del llenguatge literari català

Diguérem en el primer volum d'ANALECTA que un treball retolat d'aquesta manera, i destinat a ésser publicat allí, havia pres proporcions de llibre, i que com a tal sortiria aviat. Efectivament, pel mes d'agost eixí de la impremta, a nom de la BIBLIOTECA BALMES, un bell volum en octau, de 315 pàgines, ple de doctrina fonamental, metòdic, clar i ordenat. Els intel·ligents l'han lloat molt de paraula i per cartes particulars, però pocs fins ara n'han parlat al públic. Els qui ho han fet, baldament dissentin en alguns punts, han donat testimoni de la sòlida preparació de l'autor, de la vitalitat del problema, del bon criteri amb què es donen orientacions i de l'elevació i equanimitat d'esperit que tot ho dignifica sense ferir a ningú. Solament haver tocat qüestions hiperestèsiques, sense caure en partidisme, és un triomf, que respon exactament al criteri amb què desitgem treballar tots en aquesta casa, segons la coneguda norma de Sant Agustí: *in necessariis, unitas; in dubiis, libertas; in omnibus, caritas*. No volem pas dir de cap manera que siguem ni els únics ni els primers de seguir aquest camí dret i segur; sinó repetir la professió pública, que mai no voldrem, ni en aquestes matèries ni en cap altra, treballar de diferent manera, mentre Déu ens conservi la vista i la claredat.

Altrament, el volum del P. Calveras convida a entrar de ple i amb altesa d'esperit en el treball lingüístic verament científic, que és el que necessita la llengua catalana.

Darrera les orientacions generals, que són pròpiament el tema del llibre, vindran, si a Déu plau, els estudis particulars que llargament s'indiquen en el capítol V de la segona part. Ja han començat a publicar-se en les revistes articles més concrets. Mirarem com un dels ideals de la nostra Biblioteca que surtin d'ella molts volums com el del P. Calveras.

Epistolari del Dr. Torras

Podem dir que s'està donant el principal pas que faltava per aquesta obra, que esperen amb daler tots els estimadors del gran Bisbe i de ço que ell representa. L'època de la seva vida en què escassegen més les cartes, és la de la seva joventut; i d'aquesta tongada precisament, com de tota la vida, en tenia un tresor preciosíssim el seu amic Dr. Jaume Collell, que ara les dona al públic.

Tots hem d'agrair cordialment al senyor Canonge aquesta resolució, i nosaltres farem tot el possible per enllestir la nostra publicació, tenint en compte les dificultats que indicàvem en el primer volum d'ANALECTA.

Epistolari del Dr. Josep Finestres

També aquesta col·lecció quedarà aviat llesta per a la impremta. Acabada totalment la part biogràfica i l'ordenació i anotació de les cartes, quedava per fer la feina més dura, però també la més necessària perquè sigui fàcil i profitós el maneig dels volums, o sigui, l'índex alfabètic dels noms. És riquíssima l'onomàstica d'En Finestres i els seus corresponents, com que es pot dir que per allí passa tota la cultura del segle XVIIIe, i molta dels segles anteriors; però també és deficientíssima de forma. Els noms surten estrefats sovint, després de passar per

una llatinització i per una castellanització, i encara amb varietats dins la deformació. Era necessari resoldre totes aquestes degeneracions i variants, fins arribar a la forma autèntica. Una cosa semblant passa amb els títols dels llibres citats. Aquesta tasca queda gairebé finida, i creiem haver trobat el sistema de resoldre ràpidament totes aquestes dificultats sense variar en res el text de l'autor. Ara caldrà resoldre la qüestió econòmica, gens fàcil en una obra de tres o quatre grans volums i de curta tirada. Mereixeria molt bé de Déu i de la pàtria qui la resolgués.

Episcopologio barcinonense

L'eruditíssim Canonge de Barcelona, Dr. Sebastià Puig, membre de la nostra COMISSIÓ D'HISTÒRIA ECLESIASTICA, ens presenta ja madur el fruit llargament elaborat en una vida d'estudi i de treball, que el seu amor a l'Església de Barcelona aixeca al mèrit d'apostolat. El titula *Episcopologi*, i amb igual raó podia anomenar-lo *Història Eclesiàstica*, perquè al voltant dels nostres bisbes és estudiada tota la vida cristiana de la nostra ciutat, des dels orígens fins a l'any 1430. Aquí acaba el cicle del darrer Papa d'Avinyó (1387-1430), estudiat i documentat pel Dr. Puig en un magnífic volum publicat l'any 1920 sota el títol *Pedro de Luna*. Haurien tingut lloc molt oportú en el present volum d'ANALECTA SACRA TARRACONENSIA els capítols dedicats al segle IV; però res no serà tan agradós com tenir aviat a les mans l'obra tota sencera, que la BIBLIOTECA BALMES oferirà ben aviat als seus lectors. Mentrestant volem avançar l'índex dels capítols

- I. — El Apóstol.
 - II. — Los primeros obispos.
 - III. — Santa Eulalia de Barcelona.
 - IV. — San Severo Obispo y Mártir.
 - V. — Patrología latina (347-400).
 - VI. — Egara (450-712).
 - VII. — El arrianismo (465-699).
 - VIII. — Los concilios toledanos (600-639).
 - IX. — La Marca hispánica (801-985).
 - X. — La reconquista (986-1086).
 - XI. — El obispo Gisalberto (1035-1062).
 - XII. — El privilegio de *Ali*.
 - XIII. — El metropolitano narbonense (1016-1092).
 - XIV. — San Olegario (1086-1136).
 - XV. — Conquistas de Tortosa y Lérida (1137-1171).
 - XVI. — Cuarenta años de tregua (1172-1211).
 - XVII. — Jaime I el Conquistador (1212-1284).
 - XVIII. — San Ramón de Penyafort.
 - XIX. — La Catedral (1288-1334).
 - XX. — Las reliquias de Santa Eulalia (1334-1344).
 - XXI. — Vida espiritual (1345-1371).
 - XXII. — El Cisma de Occidente (1378-1417).
 - XXIII. — El Patriarca Çapera (1418-1430).
- Apéndice de 140 documentos.

Biografia de Jaume Tió i Noè

Aquest jove contemporani de Balmes (1816-1844), un dels membres inés principals d'aquella joventut catalana que, segons dita de Menéndez i Pelayo, va dir la primera paraula sentida dins la nova Espanya en molts rams de cultura, mereixia una biografia feta amb amor i diligència. Aquesta tasca l'ha realitzada plenament el conegut llibreter i escriptor de Tortosa don Francesc Mestre i Noè, després d'una recerca de molts anys per trobar tots els elements biogràfics i literaris del seu illustre parent. La vida d'En Tió té molt d'interès per a la vida de Balmes, no tant per les relacions personals que tingueren els dos escriptors, com pel valor literari del primer, representatiu de la seva època. Per aquestes raons la BIBLIOTECA BALMES ha mirat com cosa pròpia aquesta biografia, que ja té en premsa i publicarà molt aviat, com un dels precedents essencials de la renaixença.

La col·legiata de Lladó

Heus aquí un tema interessant, en què s'han trobat l'argument històric i el seu escriptor En Pere Vayreda. No sols per a la vida comarcal empordanesa, sinó per a la història general de Catalunya presenta gran interès la col·legiata de Lladó, i el senyor Vayreda l'ha sentit amb frisances de vertader enamorat. No és estrany que hagi escrit una monografia exquisida en tots conceptes, il·lustrada amb gràfics de tota mena, que aviat publicarà la nostra BIBLIOTECA.

Los orígenes de los Ejercicios espirituales de San Ignacio de Loyola. Estudio histórico

Aquest títol diu prou bé que l'obra no és ni un llibre de pràctica d'exercicis, ni un estudi del text ignasià, ni un panegíric de propaganda, sinó un treball de crítica històrica. L'autor va publicar l'any 1919 una edició crítica monumental dels *Ejercicis* dins la magna col·lecció MONUMENTA HISTORICA SOCIETATIS IESU, i ara està preparant la de les *Constitucions*. Vol dir, doncs, que té totes les condicions d'un tècnic i d'un especialista per l'obra que nosaltres acabem de donar a la impremta, i que anunciem a l'avançada com un llibre que entrarà per dret propi en les biblioteques i centres d'estudi. El llibre de Sant Ignasi és sens dubte un dels pocs que la humanitat mira com part essencial del seu patrimoni espiritual. Per això s'han mogut i es mouen al voltant seu tantes aclamacions d'elogi i tantes lluites de combat. Per això també la crítica històrico-literària s'hi atansa encuriosida per estudiar els seus orígens, que destria en dues qüestions capitals: la de les fonts i la de la gènesi.

La qüestió de les fonts dels grans llibres és una de les que més interessa a la crítica científica, i apassiona al proselitisme que automàticament es crea en cada cas. Pel llibre dels Exercicis el debat va començar en 1595, pocs anys després de la mort de Sant Ignasi, tot just obert el procés de canonització, i ha continuat fins als nostres dies, dominant gairebé sempre més la passió que la crítica. Es poden estudiar fonts generals i particulars, directes i indirectes, cons-

cients i fins inconscients, per esbrinar tot el que signifiqui *dependència*. El P. Codina posa en llista més de cent autors que han estat citats en aquest sentit, escatint els principals; però sobretot estudia el valor científic del procediment, amb la qual cosa fa una crítica més fonda i més eficaç, que no pas comparant paraules escadusseres, o idees més o menys isocromàtiques.

Va lligada amb la qüestió de les fonts la de la gènesi, o sia l'estudi del temps i lloc en què fou compost el llibre dels Exercicis i del contingut de la seva primera redacció. Matèria delicada, que demana un ús acurat del criteri intern del mateix llibre, i el coneixement de la documentació externa contemporània. El P. Codina, que està saturat de la literatura ignasiana i de la història dels primers temps de la Companyia de Jesús, té un profund sentit de les qüestions que planteja i resol, i un material d'estudi riquíssim, que el guia amb gran probabilitat i de vegades amb precisió absoluta.

La nostra Biblioteca està joiosa de poder publicar aquest llibre, esperat pels especialistes de tot el món. Déu faci que no sigui aquest el darrer llibre que puguem dedicar als Exercicis de Sant Ignasi, i tant de bo que arribéssim a constituir una biblioteca teòrica i pràctica en aquesta matèria tan essencial de la nostra espiritualitat.

Opuscles apologetics

En sortir el primer volum d'ANALECTA donàvem a la impremta el primer opuscle del Dr. Alfons Ribó, Canonge de Barcelona, sota el títol de *La renovació integral de l'home per Crist*. Després d'aquest n'han sortit altres tres que porten els títols següents: *L'acció de Maria en l'obra de la redempció*, *La ideologia dels misteris*, *La taumatúrgia del Messias*. Són a la impremta els dos següents: *El contingut ascètic de l'Evangeli*, *Valor social del Crist*. Amb tota raó aquests opuscles són apel·lats *dogmàtics*, i propugna el Dr. Ribó la necessitat d'enfocar en aquest sentit una campanya sòlida i constant. Quan l'apologetica ha complert el seu ofici d'obrir el camí previ de la revelació cristiana; quan els esperits desenganyats de les promeses mentideres del racionalisme, o embafats de la matèria, alcen la volada vers l'espiritualisme cristià; encara hi ha el perill gravíssim de quedar-se en un cristianisme insubstancial per manca del coneixement robust i endinsat de la seva dogmàtica. D'altra part és aquesia tan plena i confortant per les facultats humanes, que en ella hi trobaran nodrició sanitària i aquietadora els esperits més sedejants d'ideal.

El Dr. Ribó sap bé el que fa. Coneix el dogma cristià amb la perfecció d'un mestre, i sent les necessitats dels esperits fortament assedegats. Com el pare de família de l'Evangeli, para la taula treient del seu calaix el bo i millor de lo vell i de lo nou. Com que l'estil segueix sempre la doctrina, llibres tan fonamentals com els seus es porten una forma robusta, senzilla i saborosa. Res millor no podíem triar per fer un poble de grans cristians, que sàpiguen viure llur fe i també donar raó i testimoni d'ella. Vinguin sembradors que escampin a gran vol aquests llibrets de 60 planes, i esperem confiats bona collita.

Actes del Congrés Internacional d'Apologètica celebrat a Vich l'any 1910 en memòria del centenari del naixement de Balmes

Totes les coses que toquen a Balmes la nostra *Biblioteca* les mira com a pròpies. Recordant, doncs, aquell gloriós congrés apologètic celebrat a Vich l'any 1910 en honra de Balmes, i fullejant els dos volums magnífics en què es publicaren els treballs llegits en aquelles sessions memorables per savis de tot el món, ens dolíem que no fos més coneguda una obra com les *Actas*, una de les de més alta cultura religiosa publicades en terres hispàniques. Hem procurat haver-ne els exemplars que en queden per adoptar-los en el fons de la nostra *Biblioteca*, i els oferim als nostres socis pel preu reduït de 20 pessetes. Formen dos volums en foli, de 450 planes el primer i 410 el segon.

Comissió tècnica de l'Obra del Sant Evangeli

Tots els membres d'aquesta comissió, la llista dels quals fou donada en el primer volum d'ANALECTA, reberen una comunicació convidant-los a assistir a la *Setmana Tomista* que havia de reunir-se a Madrid del 7 al 15 de març de 1925, on, entre altres coses referents a l'estudi de la Sagrada Escripura, es tractaria de la constitució de la *Asociación para el fomento de los Estudios Bíblicos en España*. Efectivament, els dies 9 i 10 de març es celebraren tres sessions de constitució de l'esmentada entitat, sota la presidència del Sr. Bisbe de Madrid-Alcalà, en la primera de les quals el P. Josep M.ª Bover, membre de la nostra Comissió tècnica, presentà una proposició que fa de la següent manera: "Como sería contrario a los fines de la A. F. E. B. E. causar algún perjuicio o crear dificultades a las Asociaciones ya existentes, como es la *Obra del Sant Evangeli*, establecida desde el año 1921 en la Provincia eclesiástica Tarraconense, con la aprobación del Emmo. Sr. Cardenal de Tarragona y del Excmo. Sr. Obispo de Barcelona, donde radica la Asociación, la cual trabaja con grande actividad y fruto extraordinario, nuestra Asociación reconoce y alaba dichas instituciones, y desea fomentar con ellas vínculos de fraternidad y colaboración, siempre que se ofrezca ocasión oportuna, e invita a sus socios a que entren individualmente a formar parte de nuestra Asociación." Aquesta proposició anava encaminada a conservar la personalitat de la nostra institució, garantia de la independència i de la col·laboració en el treball. La proposició del P. Bover fou aprovada, amb particular declaració del Senyor Bisbe de Madrid, que presidia, i amb una ampliació del Rector de l'Acadèmia Universitària Catòlica, D. Segundo Espeso, proposant que les entitats similars independents puguin enviar un representant a les seccions regionals de l'Associació.

Mentre s'han anat escampant les edicions de *El Sant Evangeli i els Fets Apòstols* — ja no queda ni un exemplar de l'edició de propaganda, i de la de luxe sols uns 4.000 — la *Comissió tècnica* anava treballant activament en la preparació de nous llibres. El principal de tots, del qui esperem fruits més abundosos, i que està destinat a la més gran divulgació, és la *Concordia evangèlica*. Ja ha sortit de les premses, i ha estat entregada a la *Comissió de propaganda* perquè la posi en circulació, fins a fer-la arribar a les mans de tothom. La primera edició ha estat de 30.000 exemplars, i no n'hem fet tirada més llarga, perquè

ni el metall tipogràfic tenia més resistència, ni arribava més enllà el nostre presupost nodrit solament de caritat. Esperem que ben aviat haurem de pensar en noves edicions. La nostra esperança es funda en l'aptitud especialíssima que té aquest llibre per fer conèixer i estimar la vida, obres i paraules de Nostre Senyor Jesucrist.

El títol d'aquest nou llibre és el següent: *El Sant Evangeli de N. S. Jesucrist, concòrdia dels quatre Evangelistes*. Aquest títol diu clarament el que és el llibre. Són els quatre evangelis reduïts a un, sense afegir ni treure res a la paraula divina. Ningú pensi, doncs, que és una Vida de N. S. feta per compte propi, més que sigui calcant les frases evangèliques, sinó que és la narració autèntica dels Evangelistes, ordenada cronològicament, i completada amb les circumstàncies i paraules particulars dels quatre escriptors sagrats. Tant per la lectura piadosa, com per la meditació de l'Evangeli, sempre resulta difícilós tenir els fets i les paraules del Salvador escampades en quatre narracions diverses; sobretot el poble senzill es desorienta trobant en un mateix llibre dites quatre vegades les mateixes coses. És imponderable, però, la plenitud que resulta teixint i coordinant els quatre textos en un tot sol: fins els qui estan avesats a la lectura dels quatre evangelis, troben en la concòrdia un esclat de llum i un interès literari imponderable. Només cal provar-ho per tenir-ne plena evidència. Mai no deixarem les edicions dels quatre evangelis separats, però creiem que el millor llibre de divulgació evangèlica és la *Concòrdia*.

Ha estat llarga la preparació d'aquest llibre, perquè desitjàvem que resultés com més perfecte possible, tenint en compte el que s'ha fet abans, i comprovant-ho tot minuciosament amb el text grec de l'original. Calia també refondre les notes exegetiques dels quatre evangelis i afegir-ne de noves, crítiques especialment. La mateixa estampació oferia particulars dificultats, per donar les cites de cada evangelista, sense enfarregar de referències una edició que va destinada a les multituds, i no exclusivament a les escoles escripturístiques. Estem satisfets del resultat, i esperem que n'estaran també tots els qui pendran en les seves mans aquest llibre, petit en aparença, però que en realitat és obra magna. Déu li doni la seva benedicció.

Un Mapa de relleu de Palestina

Del Museu Bíblic del Seminari de Mallorca, que dirigeix l'eminent escripturista Dr. Bartomeu Pascual, ha rebut Foment de Pietat Catalana un elegantíssim Mapa de relleu de Palestina. Aquest Mapa, compost a diverses tintes i d'un tamany de 39 X 52 cm., conté, de Nord a Sud, totes les regions compreses entre el Líban i la Idumea, i, de Llevant a Ponent, les contingudes entre la Traconítida i el Mediterrani. Abasta, per tant, tota la Palestina, en els seus límits amplíssims. En la seva configuració entren les valls profundes formades pel Leontes i pel Jordà, amb les altíssimes muntanyes dels encontorns. El contrast que ofereix aquest país és, d'ell mateix, tan singular i meravellós que, segons els geòlegs, constitueix un cas únic en el món. Bastaria dir que a l'orient d'aquestes valls es troba l'Antilíban (2.680 m.), l'Hermon (2.760 m.), l'Hauran (1.839 m.) i les muntanyes de la Transjordània (1.300 m.); i que a l'occident hi ha el Líban (2.000 m.), i les de tota la regió cisjordànica, d'alçària desigual, però sempre contrastant amb la pregonesa del Jordà, que baixa sobtadament de 563 m. sobre

el nivell del mar, a sols 2 m. en el llac Merom, a —208 en el llac de Tiberias i a —393 en el Mar Mort, ço és, a una profunditat de prop de 400 metres sota el nivell de tots els mars.

Descriu també aquest Mapa els països d'una i altra banda d'aquestes valls; és a dir, les accidentades comarques de Fenícia i Abilene que s'estenen del Mediterrani a la Síria; la Galilea i la Iturea, que enclouen el mar de Tiberias; la Samaria, la Decàpolis i la Perea, amb l'esfondrada del Jordà i del seu gran afluent el Jarmuk; i, per últim, la Judea i el país de Moab, entre els quals hi ha el pregon Asfàlites o Mar Mort, al Sud del qual s'assenyala el lloc que devien ocupar Sodoma i Gomorra, avui la profunditat més gran de la terra.

És admirable la precisió que aquest Mapa, atenent a les seves proporcions, obté en diferents punts. Citem, p. e., la justesa topogràfica que s'observa en la comarca samaritana del Gebal i Garizim amb les poblacions de Sichem, Sichar i el famós pou de Jacob.

Per la fixació general històrica i política, prescindint de les distintes vicissituds que es registren en la història del poble d'Israel, es situa a l'any 15 de l'imperi de Tiberi Cèsar, data en què comença la vida pública del Salvador (Lluc III, 1). Així, doncs, és un vertader Mapa de Palestina en temps de Jesucrist.

Destinat a l'estudi de l'Evangeli té la nomenclatura geogràfica del Nou Testament, però s'hi han afegit alguns noms extrabíblics per la relació que guarden amb el text sagrat, p. e., la Muntanya de les Benaurances, el desert de la multiplicació dels pans, etc. La llur identificació ens sembla molt encertada, observant-se en l'autor un criteri occidentalista, sobretot en l'emplaçament d'alguns noms com Emon, Magedam i Dalmanuta. Val a dir que aquesta és l'opinió de diversos palestinolegs moderns i que es troba també en alguns Atles recentíssims. La classificació de pobles es fa amb signes majors o amb tipus de lletra, la qual cosa ens permet d'apreciar, al primer cop de vista, llur respectiva importància.

Moltes altres particularitats ben remarcables ofereix encara aquest preciós Mapa, com la fixació de Dureya (lloc de la conversió de Sant Pau), la del castell de Machaerus (on fou reclòs i decapitat Joan Baptista), etc., propietats que el fan sumament atractiu i interessant. Sobretot per al sacerdot és un recordatori perenne de l'Evangeli, i un poderós estímul per al seu estudi i meditació.

Felicitem de cor els alumnes del Seminari de Mallorca pel treball acuradíssim que han sabut realitzar, i d'una manera especial al seu il·lustre director, l'eximí escriptorista Dr. Bartomeu Pascual, agraint-los efusivament el do exquisit que acaben de fer a la nostra Institució.

Nous llibres ingressats a la Biblioteca

Primerament cal estampar aquí, per bona recordança, el nom d'En Francesc Tous i Biaggi, qui féu el seu traspàs a millor vida l'any 1925, i en el seu testament deixà a la BIBLIOTECA BALMES una tria de 61 obres selectíssimes, amb un total de 115 volums. Que Déu pagui a tan cristià i bon patrici aquesta deixa, la primera que rebem per disposició testamentària, i que la bona obra sigui exemple i estímul a moltes bones voluntats.

Heus aquí ara la llista de les obres principals ingressades el darrer any.

- BOSSUET. — *De la connaissance de Dieu et de soi-même*. Paris: Librairie Garnier Frères.
- *Sermons*. 4 vols. Paris: Garnier Frères, Libraires-Éditeurs.
- *Élevations sur tous les Mystères de la Religion Chrétienne*. Paris: Librairie Garnier Frères.
- *Oraisons funèbres et panégyriques. Nouvelle édition, suivant le texte de l'édition de Versailles, améliorée et enrichie à l'aide des travaux les plus récents sur Bossuet et ses ouvrages*. 2 vols. Paris: Librairie Garnier Frères.
- *Sermons choisis. Nouvelle édition soigneusement revue d'après les meilleurs textes et précédée d'une préface par l'abbé Maury*. Paris: Librairie Garnier Frères.
- *Méditations sur l'Évangile. Nouvelle édition revue sur les manuscrits originaux et les éditions précédents les plus correctes*. 2 vols. Paris: Librairie Garnier Frères. 1923.
- CURCI. SAC. C. M. — *Lezioni Esegetiche e Morali sopra Giuseppe in Egitto e Tobia, dette in Roma nel 1857 e 1871, ed in Firenze nel 1873 con innanzi. Un discorso sopra le attinenze della Famiglia. Volume Quarto delle lezioni Bibliche*. Roma, Torino, Napoli: Unione Tipografico-Editrice. 1890.
- DEVINE, R. P. ARTHUR. — *Les Commandements Expliqués d'après la Doctrine et les Enseignements de l'Église Catholique, Ouvrage traduit de l'anglais avec l'autorisation de l'Auteur par l'Abbé Maillet*. Avignon: Aubanel Frères, Libraires-Éditeurs. 1899.
- ESTII, GUILIELMUS. — *In omnes D. Pauli Epistolas, item in Catholicas commentarii*. 3 vols. Parisiis: Ludovico Vives, Editore. 1892.
- GUINDA ET APEZTEGUI, SIMEON DE. — *Rituale Ecclesie, et Dioecesis Urgellensis, in duo volumina distributum*. Vols. I et II. Barcinone: Ex Typ. Mariæ Marti Vid. 1728.
- LEIGHTON, ROBERT. REV. D.D., Archbishop of Glasgow. — *A Practical Commentary upon the First Epistle General of Peter*. 2 vols. Philadelphia: Presbyterian Board of Publication.
- LEBRETON, JULES. — *Les Origines du Dogme de la Trinité. Cinquième édition entièrement refondue*. Paris: Gabriel Beauchesne. 1919.
- MALEBRANCHE. — *Méditations chrétiennes*. Tom. II. Paris. 1871.
- MORALES, DR. PETRUS. — *In Caput Primum Matthei. De Christo Domino, Sanctissima Virgine Deipara Maria, veroque eius dulcissimo, et virginali sponso Iosepho*. Libri quinque. Lugduni: Sumptibus Horatii Cardon. 1614.
- UBACH, S. J., IOSEPHUS. — *Compendium Theologiae Moralís*. Volumen I. Friburgi Brisgoviae. MCMXXVI. Herder et Co., Typographi Editores Pontificii.
- FINESTRES ET DE MONSALVO, JOSEPHUS. — *De Jure Dotium, libri V. cum duplici Indice, altero Legum illustratarum, altero Rerum et Verborum*. Cervariae Lacetanorum: Typ. Academic. apud Josephum Barber, et Soc. 1754.
- MASPONS I ANGLASELL, F. — *Collecció Documentada de les sentències del Tribunal Suprem referents a Catalunya*. Vol. I. Barcelona: Impremta La Renaixensa. 1926.
- FITZMAURICE-KELLY, JAMES. — *Littérature Espagnole. Histoire des Littératures*. 2.e Édition. Paris: Librairie Armand Colin. 1913.
- LAURAND, L. — *Manuel des Études Grecques et Latines*. Paris: Auguste Picard, Éditeur. 1921.

- RIEMANN, O. — *Syntaxe Latine d'après les Principes de la Grammaire Historique. Cinquième édition revue par Paul Lejay*. Paris: Librairie C. Klincksieck. 1908.
- ANGOT DES ROTOURS J. LE BARON DE. — *La Bienheureuse Thérèse de l'Enfant Jésus (1873-1897)*. Quatrième édition. Paris: Lib. Victor Lecoffre; J. Gabalda, édit. 1924.
- BAUMSTARK, A. — *Oriens Christianus. Halbjahrsefte für die Kunde des christlichen oriens*. — Leipzig: Otto Harrassowitz. 1925. Continuació.
- CRISTIANI, L'ABBÈ. — *Le Bienheureux Pierre Canisius. (1521-1597)*. Paris: Lib. Victor Lecoffre; J. Gabalda, édit. 1925.
- LAMBERT, J. M. LE R. P. — *Le bienheureux Pierre-Julien Eymard. (1811-1868)*. Paris: Lib. Victor Lecoffre; J. Gabalda, édit. 1925.
- MASSERON, ALEXANDRE. — *Saint Antonin (1389-1459)*. Paris: Lib. Victor Lecoffre; J. Gabalda, édit. 1926.
- MEUFFELS, HUBERT. C. M. — *Sainte Lydwine de Schiedam. (1380-1433)*. Paris: Lib. Victor Lecoffre; J. Gabalda, édit. 1925.
- VAUSSARD, M. M. — *Sainte Marie-Madeleine de Pazzi. (1566-1607)*. Paris: Lib. Victor Lecoffre; J. Gabalda, édit. 1925.
- VILLEGAS, ALONSO DE. — *Flos Sanctorum y Historia general*. Barcelona: Imprenta de Vicente Surià. 1691.
- ALVAREZ, FR. PAULINO. — *Glorias del Rosario. Lecturas y ejemplos edificantes para el mes de Octubre por el P. Fr. Paulino Alvarez, de la Orden de Predicadores*. Vergara: Imp. de El Santísimo Rosario. 1909.
- PERIES, M. L'ABBÉ G. — *L'Index, commentaire de la Constitution Apostolique "Officiorum". Préface de M. le Chanoine Pillet*. Paris: A. Roger et Chervin, Libraires-Éditeurs. 1898.
- VIVES, JOANNES LUDOVICUS. — *Joannis Ludovici Vivis, Opera omnia Distributa et Ordinata in Argumentorum classes praecipuas a Gregorio Majansio, Gener. Valent... Item Vita Vivis scripta ab eodem Majansio*. 8 tom. Valentiae Edetanorum: In Officina Benedicti Monfort. 1782.
- AUBURTIN, FERNANDO. — *Federico Le Play según él mismo. Vida - Método - Doctrina. Datos y Trozos escogidos. Versión española, por C. Gallardo*. 2 tomos. Madrid: Saturnino Calleja Fernández.
- BAUDRILLART, MGR. ALFRED. — *Vie de Mgr. D'Hulst*. 2 vols. Paris: J. de Gigord, Éditeur, 1912 et 1914.
- Biografía Eclesiástica completa redactada por distinguidos eclesiásticos y literatos bajo la dirección del Sr. D. Basilio Sebastián Castellanos de Losada*. Vols. III i de X a XXX.
- BIRÉ, EDMOND. — *Alfred Nettement. Sa Vie et ses Œuvres*. Paris: Librairie Victor Lecoffre, 1901.
- *Les dernières années de Chateaubriand. (1830-1848)*. Paris: Garnier Frères, Libraires-Éditeurs.
- BOUTARD, L'ABBÉ CHARLES. — *Lamennais. Sa Vie et ses doctrines*. 3 vols. Paris: Perrin et Cie. Libraires-Éditeurs. 1913.
- BRÉMOND, HENRI. — *Newman. Essai de biographie psychologique*. Paris: Bloud et Cie., Éditeurs. 1913.
- COLOMA, S. J., P. LUIS. — *Retratos de Antaño*. Tercera edición. 2 tomos. Madrid: Administración de Razón y Fe. 1914.

- CROUSAZ-CRETET, LÉON DE. — *Le Duc de Richelieu en Russie et en France. 1766-1822.* — Paris: Librairie de Firmin-Didot et Cie. 1897.
- CHOCARNE, LE P. — *Le R. P. H. D. Lacordaire, Sa Vie Intime et Religieuse.* Dixième édition. 2 vols. Paris: J. de Gigord, Éditeur. 1912.
- DAUDET, ERNEST. — *Le Ministère de M. de Martignat. Sa vie politique et les dernières années de la Restauration.* Paris: E. Dentu, Librairie-Éditeur. 1875.
- DIDON, PAUL. — *Lamennais et Le Saint-Siège. 1820-1834. D'après des documents inédits et les Archives du Vatican.* Paris: Perrin et Cie., Libraires-Éditeurs. 1911.
- FALLOUX, LE COMTE DE. — *Mémoires d'un Royaliste.* 2.e édition. 2 volumes. Paris: Perrin et Cie. Libraires-Éditeurs. 1888.
- FOISSET, M. — *Vie de R. P. Lacordaire.* Deuxième édition. 2 volumes. Paris: Librairie Victor Lecoffre. 1873.
- GRANDMAISON, M. GEOFFROY DE. — *La Congrégation. (1801-1830). Préface par M. le Comte Albert de Mun.* Deuxième édition. Paris: E. Plon, Nourrit et Cie. Imprimeurs-Éditeurs. 1890.
- LAGRANGE, L'ABBÉ F. — *Vie de Mgr. Dupanloup, Evêque d'Orléans.* 3 tomes. Paris: Librairie Poussielgue Frères. 1883.
- LA FUENTE, VICENTE DE. — *La Vizcondesa de Jorbalán, en el claustro la Madre Sacramento, fundadora del Instituto de Adoratrices del Santísimo.* Madrid: Imprenta de la Viuda e Hija de Gómez Fuentenebro. 1884.
- LECANUET, R. P. — *Montalembert. Sa Jeunesse (1810-1836). La Liberté d'Enseignement (1835-1850). L'Église et le Second Empire (1850-1870).* 3 tomes. Paris: J. de Gigord, Éditeur. 1910.
- LECANUET, R. P. — *Berryer, Sa vie et ses Œuvres. 1790-1868.* Quinzième édition. Paris: Bloud et Cie. Libraires-Éditeurs. 1893.
- PUIG Y PUIG, SEBASTIÁN. — *Pedro de Luna. Último Papa de Aviñón (1387-1430).* Barcelona: Editorial Poliglota, 1920.
- ROUSSEL, ALFRED. — *Lamennais d'après des Documents inédits,* 2 tomes. Deuxième édition. Rennes: Hyacinthe Caillière, Libraire-Éditeur. 1893.
- DE ROSSI, G. B. — *Mélanges G. B. De Rossi. Recueil de Travaux publiés par l'École Française de Rome en l'honneur de M. Le Commandeur Giovanni Battista de Rossi. Supplément aux Mélanges d'Archéologie et d'histoire publiés par l'École française de Rome, T. XII.* Paris: Ernest Thorin, Libraire-Éditeur; Rome: Spithöver.
- SAINTE-FOI, CHARLES. — *Souvenirs de Jeunesse. 1828-1835. Lamennais et son École, le mouvement catholique en France et en Allemagne après la Révolution de 1830. Publiés avec une Introduction et des notes par Camille Latreille.* Paris: Perrin et Cie. Libraires-Éditeurs. 1911.
- SALVADÓ, JOSÉ. — *El Episcopado Español. Biografías.* Barcelona: Establecimiento Tipográfico de Luis Tasso. 1877.
- VEULLIOT, EUGÈNE. — *Louis Veuillot par Eugène Veuillot continué par François Veuillot.* Tome deuxième (1845-1855); tome troisième (1865-1869); tome quatrième (1869-1883); précédé d'un Bref de S. S. Pie X. Paris: P. Lethielleux, Libraire-Éditeur. 1901-1913.
- WARD, WILFRID. — *Le Cardinal Wiseman, sa vie et son temps. (1802-1865). Traduit de l'anglais par L'Abbé Josep Cardon.* 2 volumes. Paris: Librairie Victor Lecoffre. 1900.
- *The Life of John Henry Cardinal Newman. Based on his private jour-*

nal and correspondence by Wilfrid Ward. In two volumes, with portraits, seconde impression. Longmans, Green, and Co. London, New York, Bombay and Calcuta. 1912.

ALTAMIRA Y CERVERA, RAFAEL. — *Historia de España y de la Civilización Española.* 4 tomos. Barcelona: Librería de Juan Gili. 1900.

Ambrosiana. — *Scritti varii pubblicati nel XV. Centenario dalla morte di S. Ambrogio, con introduzione di Andrea C. Cardinale Ferrari arcivescove di Milano.* — Milano: Tip. Editrice L. F. Cogliati. 1897.

ANQUETIL. — *Histoire de la France, depuis les temps plus reculés jusqu'à la Révolution de 1789, par Anquetil, Membre de l'Institut. Continué depuis l'ouverture des États Généraux jusqu'à la fin de l'Empire d'après Dulaure et les Historiens contemporains et depuis par Paul Lacroix.* 6 tomes. Paris: Dufur et Mulat, Éditeurs. 1850.

BALLESTEROS Y BERETA, ANTONIO. — *Historia de España y su Influencia en la Historia Universal.* 3 tomos. Barcelona: Casa Editorial P. Salvat. 1923.

BARRAU DIHIGO, J. i MASSÓ TORRENTS, J. — *Gesta Comitum Barcinonensium. Textos llats i català. Fundació Concepció Rabell i Cibils, Viuda Romaguera. Cròniques Catalanes, publicades sota la direcció de l'Institut d'Estudis Catalans.* Barcelona: 1925.

BAURILLART, ALFRED. — *L'Église Catholique. La Renaissance. Le Protestantisme. Conférences données à l'Institut Catholique. Janvier-mars 1904. Avec une Lettre-Préface de S. E. le Cardinal Perraud de l'Académie Française.* Paris: Librairie Bloud et Cie. 1912.

DEMOLINS, EDMOND. — *Comment la Route crée le Type Social. Les Grandes Routes des Peuples. Les Routes du Monde Moderne. Essai de Géographie Sociale.* Paris: Librairie de Firmin-Didot et Cie.

— *Comment la Route crée le Type Social. Les Grandes Routes des Peuples. Les Routes de l'Antiquité. Essai de Géographie sociale.* Paris: Librairie de Firmin-Didot et Cie.

DEVIC, DOM CL. et VAISSETE, DOM J. — *Histoire Générale de Languedoc, avec des notes et les pièces justificatives par Dom Cl. Devic et Dom J. Vaissete, religieux Bénédictins de la Congrégation de Saint-Maur.* 15 tomes. Toulouse: Édouard Privat, Éditeur. 1874 a 1892.

DROCHON, B. — *Le Petite Église. Essai historique sur le Schisme Anticoncordataire.* Paris: Maison de la Bonne Presse. 1894.

Estatutos y Privilegios Apostólicos, y Reales de la Universidad y Estudio General de Cervera. Por acuerdo de la misma Universidad impresos en su oficina de Cervera, por Josef Barber. 1750.

FERRER IBÁÑEZ, JUAN JOSÉ. — *Peñíscola. Apuntes Históricos.* Castellón: Tip. de Hijo de J. Armengol. 1924.

FLÓREZ, ENRIQUE. — *Viage de Ambrosio de Morales por orden del rey D. Philippe II, a los reynos de León, y Galicia, y Principado de Asturias.* Madrid: Por Antonio Marín. 1756.

GOLDSMITH, OLIVIER. — *Histoire d'Angleterre par Olivier Goldsmith, continuée jusqu'en 1815 par Ch. Coote, et jusqu'à nos jours par le Traducteur Mme. Alexandrine Aragon, avec notes de MM. Thierry, de Barante, de Norvins et Thiers.* 4 tomes. Paris: E. Houdaille, Éditeur, 1840.

GOYAU, GEORGES. — *L'Allemagne Religieuse. Le Catholicisme:* tomes I, II, III

- et IV. *Le Protestantisme*: tome V. Paris: Perrin et Cie. Libraires-Éditeurs. 1910.
- GUIZOT, M. — *Mémoires pour servir à l'Histoire de mon temps*. 8 volumes. — Paris: Michel Lévy Frères, Éditeurs. 1872.
- HENRION, BARÓN DE. — *Historia general de las Misiones desde et siglo XIII hasta nuestros días*. 2 vols. Barcelona: Librería de D. Juan Oliveras. 1863.
- JANNET, CLAUDIO. — *Les États-Unis Contemporains ou les Mœurs, les Institutions et les Idées depuis la guerre de la Sécession*. Quatrième édition complètement refondue. 2 volumes. Paris: E. Plon, Nourrit et Cie. Imprimeurs-Éditeurs. 1889.
- KLEIN, FÉLIX. — *Au Pays de "La Vie Intense"*. Onzième édition. Paris: Plon, Nourrit et Cie. Imprimeurs-Éditeurs. 1911.
- Leges Publicae Scsientiarum Academiae Cerbariae in Cathalonia a Philipp V. Rege Catholico institutae a Clemente XII. Pontifice Maximo. Auctoritate Apostolica confirmatae et Privilegiis auctae, curante Cornelio Bentivolo, de Aragoniae S. R. E. Presbytero Cardinali*. Romae: apud Joannem Mariam Salvioni, Typographum Vaticanum. 1731.
- MCCARTHY, JUSTIN and MCCARTHY, JUSTIN HUNTLY. — *A History of The Four Georges and of William IV*. Copyright edition. In five volumes. Leipzig: Bernhard Tauchnitz. 1890.
- MCCARTY, JUSTIN. — *A History of Our Own Times from the Accession of Queen Victoria to the General Election of 1880*. Copyright Edition. In Five Volumes. vols. 6 et 7 (supplemental). Leipzig: Bernhard Tauchnitz.
- MIGUÉLEZ, P. MANUEL F. — *Jansenismo y Regalismo en España*. (Datos para la Historia). Cartas al Sr. Menéndez y Pelayo. Valladolid: Imp. Lib. y Taller de Grabados de Luis N. de Gaviria. 1895.
- RAIN, PIERRE. — *L'Europe et la Restauration des Bourbons*. (1814-1818). Paris: Perrin et Cie., Libraires-Éditeurs. 1908.
- RIBBE, CHARLES DE. — *Les Familles et la Société en France avant la Révolution, d'après des documents originaux*. Quatrième édition, 2 tomes. Tours: Alfred Mame et Fils, Éditeurs. 1879.
- ROMBERG, ÉDOUARD et MALET, ALBERT. — *Louis XVIII et les Cent-Jours à Gand, recueil de documents inédits publiés pour la Société d'Histoire Contemporaine*. 2 tomes. Paris: Alphonse Picard et Fils, Lib. 1898.
- ROSCHACH, ERNEST. — *Histoire Graphique de l'Ancienne Province de Languedoc. Texte et Dessins par Ernest Roschach. Cartes Géographiques et Notices explicatives par Auguste Moliner. Planches et Monnaies correspondant aux descriptions insérées dans la Numismatique de Languedoc de MM. Charles Robert, Chalande et De Saulcy*. Toulouse: Imprimerie et Librairie Edouard Privat. 1904.
- ROVIRA VIRGILI, ANTONI. — *Història Nacional de Catalunya*. Barcelona: Edicions Pàtria. Volum III. 1924.
- S. CONGREGAZIONE PER LA CHIESA ORIENTALE. — *Bolletino per la commemorazione del XVI Centenario del Concilio di Nicca*. Roma: Tipografia Poliglota Vaticana. 1925.
- SÁNCHEZ Y CASADO, FÉLIX. — *Elementos de Historia de España*. Madrid: Librerías de Hernando y Jubera.
- STANHOPE, EARL. — *History of England comprising the Reign of Queen Anne*

- until the Peace of Utrecht. 1701-1713. Copyright edition. In two volumes. Leipzig: Bernhard Tauchnitz. 1870.
- THUREAU-DANGIN, PAUL. — *La Renaissance Catholique en Angleterre au XIXe siècle*. Première partie: *Newman et le Mouvement d'Oxford*; Seconde partie: *De la conversion de Newman à la mort de Wiseman* (1845-1865); Troisième partie: *De la mort de Wiseman à la mort de Manning*. (1865-1892). Paris: Plon-Nourrit et Cie., Imprimeurs-Éditeurs. 1913.
- *Le Partit Libéral sous la Restauration*. Deuxième édition. Paris: E. Plon, Nourrit et Cie. Imprimeurs-Éditeurs. 1888.
- *Royalistes et Républicains. Essais Historiques sur des questions de Politique Contemporaine*. Deuxième édition. Paris: E. Plon, Nourrit et Cie. Imprimeurs-Éditeurs. 1888.
- Analecta Montserratensia*. — Vols. I, II, III, IV, V, VI. 1917 a 1925. Monestir de Montserrat.
- CAGNAT, R. et GOYAU, G. — *Lexique des Antiquités Romaines. Rédigé sous la Direction de R. Cagnat, par G. Goyau*. Ouvrage illustré. Deuxième tirage. Paris: Librairie Thorin et Fils. A. Fontemoing, Successeur. 1896.
- Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana*. Continuación. Barcelona: Hijos de J. Espasa, edit.
- GATTESCHI, GIUSEPPE. — *Restauri della Roma Imperiale con gli stati attuali ed il testo esplicativo in quattro lingue. Cento tavole*. Roma: Edizione a cura de comitato di azione patriottica fra il personale postale - telegrafico - telefonico. 1924.
- GIVANEL I MAS, JOAN. — *Catàleg de la Col·lecció Cervantina formada per D. Isidre Bonsoms i Sicart i cedida a la Biblioteca de Catalunya*. Volums I, II i III. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. 1916 a 1925.
- GUÉRANGER, DOM. — *Sainte Cécile et la Société Romaine aux deux premiers siècles*. Paris: Librairie de Firmin-Didot et Cie. 1875.
- LACROIX, PAUL. — *Directoire, Consulat et Empire, Mœurs et Usages, Lettres, Sciences et Arts*. France. 1795-1815. Paris: Librairie de Firmin-Didot et Cie. 1884.
- *XVIIe siècle, Institutions, Usages et Costumes*. France, 1590-1700. Paris: Librairie de Firmin-Didot et Cie. 1891.
- *XVIIIe Siècle. Institutions, Usages et Costumes*. France, 1700-1788. Paris: Librairie de Firmin-Didot et Cie. 1885.
- *XVIIIe Siècle. Lettres, Sciences et Arts*. France 1700-1789. Paris: Librairie de Firmin-Didot et Cie. 1878.
- *Les Arts au moyen âge et à l'époque de la Renaissance*. Paris: Lib. de Firmin-Didot et Cie. 1877.
- *XVIIe Siècle. Lettres, Sciences et Arts. France, 1590-1700*. Paris: Librairie de Firmin-Didot et Cie. 1882.
- *Sciences et Lettres au Moyen âge et à l'époque de la Renaissance*. Paris: Librairie de Firmin-Didot et Cie. 1877.
- *Mœurs et costumes au Moyen âge et à l'époque de la Renaissance*. Paris: Librairie de Firmin-Didot et Cie. 1878.
- *Vie militaire et religieuse au Moyen âge et à l'époque de la Renaissance*. Paris: Librairie de Firmin-Didot et Cie. 1877.
- MABILLON, JOHANNES. — *De Re Diplomatica librorum Supplementum in quo Archetypa in his libris pro regulis proposita, ipsaeque regulae denuo confir-*

- manutur novisque speciminibus et argumentis afferuntur, et illustrantur.* Tomus II. Neapoli: Ex Typographia Vincentii Ursini. 1789.
- De Re Diplomatica libri VI, in quibus quidquid ad veterum instrumentorum antiquitatem, materiam, scripturam et stylum, quidquid ad sigilla, monogramata, subscriptiones ac notas chronologicas; quidquid inde ad antiquariam, historicam, forensemque disciplinam pertinet, explicatur et illustratur.* Tomus I. Neapoli: Ex Typographia Vincentii Ursini. 1789.
- MASPERO, GEORGES. — *La Chine.* Paris: Librairie Delagrave. 1918.
- PALAU Y DULCET, ANTONIO. — *Manual del librero Hispano-Americano.* 3 vols. Barcelona: Librería Anticuaria. 1923 a 1925.
- PICHON RENÉ. — *Histoire de la Littérature Latine.* Huitième édition revue. Paris: Librairie Hachette. 1921.
- RICH, ANTHONY. — *Dictionnaire des Antiquités Romaines et Grecques, accompagné de 2.000 gravures d'après l'antique, représentant tous les objets de divers usages d'Art et d'Industrie des Grecs et des Romains.* Traduit de l'anglais sous la direction de M. Chéruel. Paris: Librairie de Firmin-Didot Frères, Fils et Cie. 1873.
- SERRA I BOLDÚ, VALERI. — *Llibre d'or del Rosari a Catalunya. Història. Etnografia. Folklore. Arqueologia. Imatgeria. Bibliografia. Edició privada.* Número 138. Víctor Oliva, colaborador. Barcelona: Impressor, Oliva de Vilanova. 1925.
- STRODEL HANS, DR. i LUDTTE GERHARD, DR. — *Kürschners Deutscher Gelehrten-Kalender auf das Jahr 1925.* Berlin und Leipzig: 1925. Walter de Gruenter & Co.
- SUNYOL, DOM GREGORI M.^a, O. S. B. — *Introducció a la Paleografia Musical Gregoriana per Dom Gregori M.ª Sunyol, O. S. B., monjo de Montserrat.* Abadia de Montserrat. 1925.
- VIOLLET-LE-DUC. Architecte. — *Dictionnaire Raisoné du Mobilier Français, de l'époque Carlovingienne à la Renaissance.* 6 vols. Paris: Ve. A. Morel et Cie. Éditeurs. 1875.
- AHRENS, H. — *Curso de psicología.* 2 vols. Madrid: Lib. de Victoriano Suárez. 1873.
- AZCÁRATE, GUMERSINDO. — *Estudios filosóficos y políticos.* Madrid: Lib. de Benito Perdiguero. 1877. VII.
- BALMES, JAIME. — *Filosofía fundamental.* 4 tomos, 2 vols. Cuarta edición. Barcelona: Imprenta del Diario de Barcelona, 1868.
- BARCK, ERNESTO. — *Socialismo positivo.* Madrid: Librero editor. Valero Diaz.
- BAUDRILLART, H. — *Études de philosophie morale et d'économie politique.* Paris: 2 vols. Libr. Guillaumin et Cie. 1858.
- BAUTAIN, L'ABBÉ. — *Les choses de l'autre monde: journal d'un philosophe.* Paris: Librairie de L. Hachette et Cie. 1868.
- CARLYLE, T. — *Sartor Resartus. Vida y opiniones del señor Teufelsdröck.* Barcelona: Imprenta de Henrich y Cia. 1905.
- CARRAU, L. — *Études sur la théorie de l'évolution aux points de vue psychologique, religieux et moral.* Paris: Librairie Hachette et Cie. 1879.
- CASTELAR, EMILIO. — *La Revolución Religiosa. Obra Filosófica-Histórica, dividida en cuatro partes: Savonarola, Lutero, Calvino, San Ignacio de Loyola.* 4 tomos. Barcelona: Montaner y Simón, Editores. 1880.
- La fórmula del progreso.* Madrid: A. de San Martín. 1870.

- Defensa de la fórmula del progreso*. Madrid: A. de San Martín. 1870.
- La Cuestión de Oriente*. Madrid: 1876.
- Cuestiones políticas y sociales*. 3 vols. Madrid: A. de San Martín. 1870.
- FARRUGIA, TOMÁS. — *Las Cátedras del Ateneo. Artículos sobre el Cristianismo y el progreso*. Madrid: Imprenta de Tomás Núñez. 1858.
- FISKE, JOHN. — *El destino del hombre*. Barcelona: Imp. Henrich y Cia. 1905.
- GAUDEAU, BERNARD. — *L'Église et l'État laïque. Séparation ou accord*. Troisième édition. Paris: Édit. P. Lethielleux.
- GONZÁLEZ BLANCO, EDMUNDO. — *El feminismo en las sociedades modernas*. 2 vols. Barcelona: Imprenta de Henrich y Cia. 1904.
- GONZÁLEZ SERRANO, U. — *La sociología científica*. Madrid: Librería de Fernando Fe. 1884.
- *Estudios de moral y de filosofía*. Madrid. Librería de Antonio Novo. 1875.
- *Estudios psicológicos*. Madrid: Sáenz de Jubera, Editor. 1892.
- *Cuestiones contemporáneas. La crítica religiosa: el pesimismo: el naturalismo artístico*. Madrid. Tip. de Manuel G. Hernández. 1883.
- *Manual de psicología, lógica y ética para el estudio elemental de esta asignatura*. Madrid: Imprenta de Gregorio Hernando. 1880.
- *La sabiduría popular*. Madrid: Librería de Escribano. 1886
- *La psicología fisiológica*. Madrid: Lib. de Fernando Fe. 1886.
- GREEF, GUILLERMO. — *La evolución de las creencias y de las doctrinas políticas*. 2 vols. Barcelona: Impr. de Henrich y Cia. 1904.
- GUEVARA, ANDREA DE. — *Institutionum Elementarium Philosophiae ad usum Studiosae Juventutis ab Andrea de Guevara et Bazoazabal Guanaxuatensi Presbytero. Tomus Quartus et Ultimus complectens phisicam particularem. Editio secunda Veneta secundis auctoris curis*. Venetiis: Apud Foresti et Bettinelli. 1819.
- HARNACK, A. — *La esencia del cristianismo*. 2 vols. Barcelona: 1904.
- HARTMANN, EDUARD. — *El Darwinismo, lo verdadero y lo falso de esta teoría*. Madrid: Librería de Victoriano Suárez. 1879.
- KRAUSE, F. — *Ideal de la humanidad para la vida*. Madrid: Imprenta de F. Martínez García. 1871.
- LAHR, S. J., CH. — *Cours de Philosophie*. Dix-huitième édition. 2 tomes. Paris: Gabriel Beauchesne. 1917.
- LANGEL, AUGUSTE. — *Les problèmes de la vie*. Paris: Mer Bailliére Lib. 1867.
- LECLERE, ALBERT. — *Pragmatisme, Modernisme, Protestantisme*. Paris: Librairie Bloud et Cie. 1909.
- LE PLAY, M. F. — *La Constitution de l'Angleterre, considérée dans ses rapports avec la Loi de Dieu et les Costumes de la Paix Sociale. Précédé d'aperçus sommaires sur la nature du sol et l'histoire de la race, avec la collaboration de M. A. Delaire*. 2 volums. Tours: Alfred Mame et Fils. Libraires-Éditeurs. 1875.
- LITTRÉ, E. — *La science au point de vue philosophique*. Paris: Lib. Didier et Cie. 1873.
- MALEBRANCHE. — *Entretiens sur la Méthaphysique*. Tom. I. Paris. 1871.
- *Recherche de la vérité*. Paris. 1871.
- MENGER, ANTONIO. — *El derecho al producto íntegro del trabajo*. Madrid: Editor B. Rodríguez.
- MERCIER, NYS, ARENDT, WULT, SINONS. — *Tratado Elemental de Filosofía para*

uso de las clases, publicado por Profesores del Instituto superior de Filosofía de la Universidad de Lovaina. Traducción de la segunda edición francesa (1909), por el R. P. Fr. José de Besalú, O. M. Cap. Barcelona: Luis Gili, Editor. 1909. 2 tomos.

NICOLE. — *Pensamientos y tratado de los medios de conservar la paz con los hombres.* Madrid: Librería de José Anlló. 1879.

HOLBACH, BARÓN DE. — *Moral universal o deberes del hombre fundados en su naturaleza.* 3 vols. Madrid: Imprenta de Mateo Repullés. 1871.

RIBOT, TH. — *Psicología alemana contemporánea.* Madrid: Librería de Victoriano Suárez.

SALMERÓN, NICOLÁS — *Discursos parlamentarios.* Madrid: Edit. Gras y Compañía. 1871.

SPENCER, HERBERT. — *Ensayos políticos y sociales.* Madrid: Librería de D. Victoriano Suárez.

TAVERNIER, EUGÈNE. — *La morale et l'esprit laïque.* Paris: Lib. et Édit. P. Le thielleux.

TIBERGHIEU, G. — *Krause y Spencer.* Madrid: Librería de Fernando Fe. 1883.

TISSOT, J. — *Lógica de Kant.* Madrid: Lib. de Antonio Novo. 1875.

VERON, EUGÈNE. — *La moral.* Paris: Lib. C. Reinwald. 1884.